

Українська академія наук
Вищий державний навчальний заклад України
Українська медична стоматологічна академія

**ВІСНИК
ПРОБЛЕМ БІОЛОГІЇ
І МЕДИЦИНИ**

Випуск **2**, Том 1 (118)

ISSN 2077-4214

ВІСНИК ПРОБЛЕМ БІОЛОГІЇ І МЕДИЦИНИ

Український
науково-практичний журнал
засновано у листопаді 1993 року
ЖУРНАЛ
виходить 1 раз на квартал

Випуск 2, Том 1 (118)

**Рекомендовано до друку
Вченою радою ВДНЗУ
«Українська медична
стоматологічна академія»
Протокол № 5 від 11.02.2015 р.**

Включений до Російського індексу
цитування (РІНЦ) на базі Наукової
електронної бібліотеки eLIBRARY.RU
та Google Scholar на базі Наукової
електронної бібліотеки CyberLeninka

**Відповідно до постанови
президії ВАК України
від 11 жовтня 2000 р. №1-03/8,
від 13 грудня 2000 р. №1-01/10,
від 14.10.2009 р. №1-05/4 журнал
пройшов перереєстрацію і вне сений
до Переліку № 6 і № 7 фахових
видань, в якому можуть
публікуватися результати
дисертаційних робіт на
здобуття наукових ступенів
доктора і кандидата наук**

© ВДНЗУ «УМСА» (м. Полтава), 2015
Підписано до друку 17.02.2015 р.
Замовлення № 95
Тираж 200 примірників

Біологічні і медичні науки

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ЖДАН В. М., д. мед. н.
– головний редактор (м. Полтава)
ПРОНІНА О. М., д. мед. н.
– заступник головного редактора (м. Полтава)
ЧАЙКОВСЬКИЙ Ю. Б., д. мед. н. (м. Київ)
ANDREJ KIELBASSA, Dr. med. dent. habil., Dr. h. c. (Kiem, Austria)
КИКАЛИШВИЛИ Л. А., д. мед. н. (Тбілісі, Грузія)
КОЧИНА М. Л., д. біол. н. (м. Харків)
КУРСЬКИЙ М. Д., д. біол. н. (м. Київ)
ОЛІЙНИК С. А., д. біол. н. (Seoul, South Korea)
ПОХОДЕНЬКО-ЧУДАКОВА И. О., д. мед. н. (Мінск, Беларусь)
РИБАКОВ С. Й., д. мед. н. (USA, Washington DC - Київ)
ШАПОШНИКОВ А. А., д. біол. н. (Белгород, Росія)

РЕДАКЦІЙНА РАДА

АВETИКОВ Д. С., д. мед. н. (м. Полтава)
БАБІЙЧУК Г. А., д. біол. н. (м. Харків)
БЕЗШАПОЧНИЙ С. Б., д. мед. н. (м. Полтава)
БІЛАШ С. М., д. біол. н. (м. Полтава)
БОБИРЬОВ В. М., д. мед. н. (м. Полтава)
БОНДАРЕНКО В. А., д. біол. н. (м. Харків)
ГАПОН С. В., д. біол. н. (м. Полтава)
ГАСЮК А. П., д. мед. н. (м. Полтава)
ГРОВОВА А. М., д. мед. н. (м. Полтава)
ДУБІНІН С. І., д. мед. н. (м. Полтава)
ДУДЕНКО В. Г., д. мед. н. (м. Харків)
ДУДЧЕНКО М. О., д. мед. н. (м. Полтава)
КАТЕРЕНЧУК І. П., д. мед. н. (м. Полтава)
КОСТИЛЕНКО Ю. П., д. мед. н. (м. Полтава)
ЛОБАНЬ Г. А., д. мед. н. (м. Полтава)
ЛУЗІН В. І., д. мед. н. (м. Луганськ)
ЛЯХОВСЬКИЙ В. І., д. мед. н. (м. Полтава)
МІШАЛОВ В. Д., д. мед. н. (м. Київ)
МІЩЕНКО І. В., д. мед. н. (м. Полтава)
НЕПОРАДА К. С., д. мед. н. (м. Полтава)
НОВИКОВ В. М., д. мед. н. (м. Полтава)
ОЛІЙНИК І. Ю., д. мед. н. (м. Чернівці)
ОРЛОВА Л. Д., д. біол. н. (м. Полтава)
ОСТРОВСЬКА С. С., д. біол. н. (м. Дніпропетровськ)
ПОХИЛЬКО В. І., д. мед. н. (м. Полтава)
ПОПОВ О. Г., д. мед. н. (м. Одеса)
СКРИПНИК І. М., д. мед. н. (м. Полтава)
СКРИПНИКОВ А. М., д. мед. н. (м. Полтава)
СКРИПНИКОВ П. М., д. мед. н. (м. Полтава)
СОБОЛЄВ В. І., д. біол. н. (м. Донецьк)
ТКАЧЕНКО П. І., д. мед. н. (м. Полтава)
ТОПКА Е. Г., д. мед. н. (м. Дніпропетровськ)
ЦЕБРЖИНСЬКИЙ О. І., д. біол. н. (м. Полтава)
ШКЛЯР С. П., д. мед. н. (м. Харків)
УДОД О. А., д. мед. н. (м. Донецьк)
ДАНИЛЬЧЕНКО С. І. зав. редакції

ВІСНИК ПРОБЛЕМ БІОЛОГІЇ І МЕДИЦИНИ

ЗАСНОВНИКИ:

Українська академія наук Вищій державний навчальний заклад
України - Українська медична стоматологічна академія

Порядковий номер випуску і дата його виходу в світ:

Випуск 2, Том 1 (118) від 22.02.2015 р.

Адреса редакції:

36024, м. Полтава, вул. Шевченка, 23, УМСА
кафедра топографічної анатомії та оперативної хірургії
Свідцтво про Державну реєстрацію:
КВ №10680 від 30.11.2005 р.

Відповідальний за випуск: О. М. Проніна

Технічний секретар: С. І. Данильченко

Комп'ютерна верстка та замовник: А. І. Кушпільов

Художнє оформлення та тиражування: Ю. В. Мирон

Секретар інформаційної служби журналу: С. І. Данильченко
м. Полтава, тел. (05322) 7-51-81, 7-22-96, 7-24-84, (095) 691-50-32

ЗНАЧЕННЯ ДЕМОНСТРАЦІЙНИХ МАКРОПРЕПАРАТІВ ЯК ЕЛЕМЕНТА НАОЧНОСТІ В СУЧАСНИХ МЕТОДИКАХ ВИКЛАДАННЯ АНАТОМІ ЛЮДИНИ

Буковинський державний медичний університет

(м. Чернівці)

Вступ. Болонська конвенція ставить за мету створення умов, за яких більша кількість людей, скориставшись усіма надбаннями і здобутками національних систем освіти та науки, може бути затребуваною на європейському ринку праці. Вона потребує радикальних змін процесу підготовки фахівців і посилення професійно практичної підготовки. Для поліпшення якості підготовки лікарів, важливе значення має подальше удосконалення методів викладання теоретичних дисциплін в вищих медичних навчальних закладах, що формують світогляд фахівців у питаннях лікувальної та практичної діяльності [1, 3]. Оволодіння такими дисциплінами має поєднуватися із використанням ряду наочного матеріалу, який засвідчує зв'язок теоретичних положень із життєвими процесами.

Основна частина. Теоретичною базою професії лікаря є анатомія людини, яка у системі медичної освіти має фундаментальне та важливе клінічне значення, оскільки, незнання анатомічних деталей може служити причиною лікарських помилок. Без глибоких знань законів будови, розвитку людського організму та характеру його змін під дією зовнішніх чинників докільля не може бути висококваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця, здатного ефективно впливати на розвиток медицини в Україні та у світі.

Специфічність і складність викладання анатомії людини зумовлена значним об'ємом освоюваного матеріалу, складністю просторової уяви про окремі анатомічні утворення, особливості топографічної взаємодії. Анатомія людини, як базисна дисципліна, вимагає з максимальною точністю заучування анатомічних термінів, вивчення анатомічних препаратів, препарування органів та систем на трупах, замальовування органів та ділянок тіла. На сьогоднішній день є дуже велика кількість підручників та атласів з анатомії людини, в яких яскраві кольорові картини (артерії – червоні, вени – сині, нерви – жовті тощо). Однак, анатомічні структури всередині людського тіла досить часто виглядають по-іншому, не так, як на зображеннях в атласах. Не дивлячись на високу поліграфічну якість, ці зображення не передають істинності фактичної картини структур людського тіла. У зв'язку з цим, з метою забезпечення

наочності навчального процесу, на практичних заняттях поряд із використанням комплексу сучасних комп'ютерних інформаційних технологій, таблиць, рентгенограм, муляжів, анатомічних атласів слід широко використовувати натуральні анатомічні препарати [4].

Основна мета практичних занять полягає в тому, щоб забезпечити набуття студентами якнайбільшої кількості практичних навиків з препарування, вивчення синтопії, голотопії та скелетотопії органів, частин тіла людини; дати інтегровану уяву про макро та мікробудову кожного органа. Під час вивчення будови організму людини за участю анатомічних препаратів важливим є принцип наочності [6].

Студентам слід пояснювати значення анатомії в підготовці лікаря, підкреслюючи, що отримуваний знання про будову тіла людини, його органів і систем важливі не лише для освоєння інших медико-біологічних дисциплін, але і для майбутньої практичної роботи. З перших занять потрібно переконувати студентів у винятковому значенні анатомічних препаратів для вивчення анатомії людини – основи всієї медицини. Аргументувати це положення можна прикладами з історії сучасного досвіду підготовки лікарів у різних країнах. Вивченню будови тіла людини на трупному матеріалі здавна надавалося велике значення. Своїм прогресом анатомія людини, як і медицина в цілому, зобов'язана розтинувим мерлих. Тільки з початком систематичних розтинів померлих людей (XVI ст.), анатомія змогла дати вичаючим медицину достовірні дані про будову тіла людини. У XVI XVII ст. проводилися публічні розтинувим трупів людини, для чого створювалися спеціальні приміщення – анатомічні театри (м. Падуя, 1594 р.; м. Болонья, 1637 р.). Розуміння попередниками ролі вивчення будови тіла на трупному матеріалі в підготовці лікаря відображено в крилатих висловах, які дійшли до нас із давніх часів, у вигляді написів на фасадах анатомічних театрів: «Mortui vivos docent» («Мертві вчать живих») (м. Сімферополь); «Hic locus est, ubi gaudet succurere vitae» («Тут місце, де смерть, радіючи, допомагає життю») (м. Париж) [5].

Анатомічні препарати – важливі елементи навчання, оскільки сприяють пізнанню будови тіла

людини. Вони дозволяють бачити деталі природної будови органів, створювати об'ємну уяву про будову органів і їх взаємне розташування. Надана кафедрою можливість вивчення натуральних препаратів органів по своєму унікальна. Кафедра анатомії, топографічної анатомії та оперативної хірургії має в своєму розпорядженні повні набори препаратів кісток, окремих внутрішніх органів з усіх систем, огранокомплекси, судинно-нервові препарати. Студенти працюють з натуральними препаратами на практичних заняттях та під час самопідготовки. Під час складання модулів також використовуються тематичні анатомічні препарати.

Особливе спрямування мають питання варіантної анатомії. Якщо студенти добре засвоїли анатомію відповідного органу або систем органів, вони з цікавістю сприймають інформацію про варіанти анатомічної будови, при цьому велике значення має наочність викладу. Творчий підхід у поясненні навчального матеріалу дає можливість студентам певною мірою опанувати методологію аналізу явищ і допомагає об'єктивній оцінці ситуації в практичній діяльності. Велику роль у формуванні клінічного мислення у студентів молодших курсів відіграють проведення олімпіад з анатомії, а також спільні засідання студентських наукових гуртків декількох кафедр. На подібних засіданнях студенти беруть активну участь в обговоренні поставлених питань та удосконалюють свої практичні навички.

Методично обґрунтований шлях оптимізації та наукової організації навчального процесу

з прикладним вивченням анатомії для студентів вищих медичних навчальних закладів має передбачати раціональне використання і поєднання традиційних методів із різними формами інтеграції [2]. Впровадження підходів до організаційно-методичного забезпечення навчального процесу, кінцевою метою яких є сформулювати свідому мотивацію щодо вивчення не тільки програмного матеріалу, але й додаткового, ефективно прищеплює інтерес до морфології і медицини в цілому. Однак, вочевидь, інформаційна модель, не зважаючи на постійне вдосконалення методичної інфраструктури, призводить до зниження пізнавальної активності, рівня мотивації, і як наслідок – ефективності навчання.

Висновки. За сучасних умов викладання анатомії людини у вищому медичному навчальному закладі вимагає постійної роботи, та вміння поєднувати класичні форми викладання з новими підходами до навчання. З появою нових інформаційних технологій та технічних засобів не слід забувати класичні, традиційні форми викладання (демонстрація і вивчення натуральних препаратів), що в свою чергу забезпечить максимальний рівень освоєння навчального матеріалу. Розмаїття демонстраційного матеріалу (макропрепарати, муляжі, об'ємні моделі, навчальні таблиці, фільми) у комплексі закладають основу знань. Наочність викладання має провідне значення для розуміння та запам'ятовування навчального матеріалу.

Література

1. Бордовская Н. В. Педагогика: учеб. для вузов / Н. В. Бордовская, А. А. Реан. – СПб. : Изд-во «Питер», 2000. – 304 с.
2. Гусейнов Т. С. Совершенствование качества образования на кафедре анатомии человека медицинских вузов / Т. С. Гусейнов, С. Т. Гусейнова, А. Ш. Кадиев // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2013. – № 11. – С. 21.
3. Князевич Чорна Т. В. Основні методичні підходи до викладання анатомії студентам факультету підготовки іноземних громадян у медичних вузах / Т. В. Князевич Чорна // Світ медицини та біології. – 2012. – № 3. – С. 166–168.
4. Лазоришенець В. В. Стан підготовки та підвищення кваліфікації медичних працівників і завдання вищої медичної школи щодо інтеграції до світового освітнього простору / В. В. Лазоришенець, М. В. Банчук, О. П. Волосовець [та ін.] // Медична освіта. – 2009. – № 2. – С. 5–10.
5. Спирина Г. А. Нравственное воспитание студентов в преподавании анатомии человека / Г. А. Спирина // Современные наукоёмкие технологии. – 2010. – № 7. – С. 231–232.
6. Цыбулькин А. Г. Некоторые проблемы преподавания анатомии человека в медицинских вузах / А. Г. Цыбулькин // Успехи современного естествознания. – 2010. – № 3. – С. 99–100.

УДК 378.147:611]:371.335

ЗНАЧЕННЯ ДЕМОНСТРАЦІЙНИХ МАКРОПРЕПАРАТІВ ЯК ЕЛЕМЕНТА НАОЧНОСТІ В СУЧАСНИХ МЕТОДИКАХ ВИКЛАДАННЯ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ

Лаврів Л. П., Кашперук Карпюк І. С.

Резюме. Теоретичною базою професії лікаря є анатомія людини, яка у системі медичної освіти має фундаментальне та важливе клінічне значення, оскільки незнання анатомічних деталей може служити причиною лікарських помилок. З метою забезпечення наочності навчального процесу на практичних заняттях поряд із використанням комплексу сучасних комп'ютерних інформаційних технологій, таблиць, рентгенограм, муляжів, анатомічних атласів слід широко використовувати натуральні анатомічні препарати.

Ключові слова: демонстраційні анатомічні макропрепарати, анатомія людини, методика викладання.

УДК 378. 147:611]:371. 335

ЗНАЧЕНИЕ ДЕМОНСТРАЦИОННЫХ МАКРОПРЕПАРАТОВ КАК ЭЛЕМЕНТА НАГЛЯДНОСТИ В СОВРЕМЕННЫХ МЕТОДИКАХ ПРЕПОДАВАНИЯ АНАТОМИИ ЧЕЛОВЕКА

Лаврив Л. П., Кашперук Карпюк И. С.

Резюме. Теоретической базой профессии врача является анатомия человека, которая в системе медицинского образования имеет фундаментальное и важное клиническое значение, поскольку незнание анатомических деталей может служить причиной врачебных ошибок. С целью обеспечения наглядности учебного процесса на практических занятиях наряду с использованием комплекса современных компьютерных информационных технологий, таблиц, рентгенограмм, муляжей, анатомических атласов следует широко использовать натуральные анатомические препараты.

Ключевые слова: демонстрационные анатомические макропрепараты, анатомия человека, методика преподавания.

UDC 378. 147:611]:371. 335

The Value of Demonstration Macrospecimens as Visual Elements in Modern Methods of Teaching Human Anatomy

Lavriv L. P., Kashperuk Karpiuk I. S.

Abstract. The objective of Bologna Convention is to create conditions when the majority of people, taking advantage of all the achievements of national systems of education and science, can be in demand on the European labour market. To improve the quality of training physicians, further advance of the methods of teaching theoretical subjects at higher medical educational establishments which form world outlook of medical professionals concerning the questions of therapeutic and practical activity is of special importance. Mastering these subjects should be combined with the application of a number of visual aids as the evidence of theoretical statements with practical processes.

The main part. Human anatomy is a theoretical base of a medical profession having both fundamental and clinical importance in the system of medical education, and ignorance or lack of anatomical knowledge may be a cause of medical errors. A highly qualified, competitive professional able to affect the development of medicine in Ukraine and in the world must have deep knowledge of regularities of the structure, development of the human body and the character of its changes under the influence of environmental factors. Specificity and complexity of teaching human anatomy is stipulated by a considerable scope of the material to be learnt, difficulty of the spatial imagination concerning anatomical formations, peculiarities of topographic anatomical interrelations. Human anatomy as a basic science requires with a maximal accuracy learning anatomical terms, anatomical specimens, dissection of the organs and systems on dead bodies, making pictures of the organs and parts of the body. At present, there are a lot of textbooks and atlases on human anatomy with bright coloured pictures (arteries are red, veins – blue, nerves – yellow etc.). Although anatomical structures inside the human body look differently from those, depicted in these atlases. In spite of a high printing quality these images do not present true picture of the structures of the human body. In this connection with the aim to ensure visual aspects of the educational process natural anatomical specimens should be used during practical classes along with the use of a complex of modern computer information technologies, tables, radiograms, models, anatomical atlases etc.

Anatomical specimens are important elements of teaching as they promote learning the structure of the human body. They enable to see the details of the natural structure of the organs, to create volume representation concerning the structure of organs and their location. The possibility to study natural specimens of organs afforded by our Department is unique to some extent. Complete sets of the specimens of bones, separate internal organs from all the systems, complexes of organs, vascular nervous specimens are available at the Department of Anatomy, Topographic Anatomy and Operative Surgery. Students work with natural specimens during practical classes and self preparation. Thematic anatomical specimens are also used while passing modules.

Methodically substantiated way of optimization and scientific organization of educational process with applied learning of human anatomy for the students of higher medical educational establishments should provide reasonable use and combination of traditional methods with various forms of integration. Introduction of approaches to organizational methodical ensuring of the educational process which final aim is to form a conscious motivation concerning learning both the programmed and additional material will effectively increase the interest to morphology and medicine in general.

Conclusion. In modern conditions teaching human anatomy at higher medical educational establishment requires constant work and ability to combine classical forms of teaching with new approaches to education. In spite of modern information technologies and technical aids, classical and traditional forms of teaching (demonstration and learning natural specimens) should not be forgotten which in its turn will ensure a maximal level of mastering the educational material. The diversity of demonstration material (macrospecimens, models, volumetric models, educational tables, films) in the complex lays down the fundamental knowledge. Visual teaching aids are of leading importance for understanding and keeping in memory the educational material.

Keywords: demonstration anatomic macropreparations, human anatomy, teaching technique.

Стаття надійшла 22. 01. 2015 р.